

- слабе кадрове забезпечення системи підвищення кваліфікації; недостатній вплив традиційних форм підвищення кваліфікації на подальший професійний розвиток і самоосвіта вчителів;
- відсутність механізмів стимулювання професійного розвитку педагогів, пов'язаних з підвищенням їх кваліфікації;
- відсутність орієнтації на сучасні освітні технології в системі підвищення кваліфікації (як у змісті, так і в організації навчання педагогічних кадрів).

Література

1. Ичинхорлоо Ш. Философия образования: древнее время и современность / Шагдар Ичинхорлоо. – Уланбатор, Соёмбо, 2007. – 70 с.
2. Бэгз Н. Реформа организации и управления высшего образования: Национальный семинар / Надмид Бэгз.- Уланбатор, Соёмбо, 1997. – 74 с.
3. Бэхаатар Батсайхан. Теория и практика становления и развития педагогического образования в Монголии в XX веке : Дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01 / Бэхаатар Батсайхан. – М., 2004. – 155 с.
4. Суртаева Н.Н. Проектирование педагогических технологий в профессиональной подготовке учителя : Автореф. дис. ...доктора пед. наук. спец. 13.00.01. / Н.Н. Суртаева. – М., 1995. – 40 с.
5. Сухбаатар Соелжин. Организационно-педагогические условия реализации личностно-ориентированных технологий в обучении студентов Монголии : дис....канд.пед.наук: спец.13.00.01/ Сухбаатар Соелжин. – М., 2006. – 174 с.

Анотація

У статті розглядаються протиріччя у підвищенні кваліфікації, і також недоліки і проблеми у підготовці і підвищенні кваліфікації викладачів та їх вирішення кілька першочергових завдань.

Аннотация

В статье рассматриваются противоречия в повышении квалификации педагогических кадров, а также недостатки и проблемы в подготовке и повышении квалификации преподавателей и их решение первоочередных задач.

Summary

This article rassmatryvayutsya protivrechie in povyshenii qualifications, and the lack of and problems in training and upgrading of prevpodavateley and their decision a few priorities.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, педагогічний кадр, освітній програм.

Ключевые слова: повышения квалификации, педагогический кадр, образовательный программ.

Key words: training, teaching staff, educational programs.

Подано до редакції 15.03.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Жаровцевою Т.Г.

УДК 37(091)(477.75)''186/194''

© 2011

Хрулев О.М.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ А.МАРКЕВИЧА В ЙОГО ЛІТЕРАТУРНО-КРАЄЗНАВЧИХ ТВОРАХ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вивчення минулого України неможливе без визначення вкладу окремих дослідників в історіографічний процес, який вимагає глибокого осмислення їх ролі у формуванні концепцій, методів дослідження, підходів до існуючих джерел педагогічної думки. Подібні дослідження повинні охоплювати творчість видатних діячів-представників різних епох, наукових шкіл і напрямів. Без детального вивчення їх суспільно-політичних поглядів, глибокого осмислення історичних процесів, які відбулися в діяльності цих учених, зворотного впливу їх творчості на громадський розвиток неможливе створення узагальнювальних праць по історії педагогічної науки.

У сучасній науці все більшу роль відіграють праці, присвячені біографічній традиції – вивченню багатогранних аспектів життя і діяльності окремих фігур, у тому числі відомих українських учених. До таких учених належить Арсеній Іванович Маркевич – педагог, учений-краєзнавець, письменник, громадський діяч XIX - початку XX ст.

Не менш відомий Арсеній Маркевич як літературний критик, укладач поетичних збірок про Крим. Його статті є краєзнавчими для літератури дослідженнями, присвяченими пам'ятним датам народженнями або смертями відомих письменників і поетів, що побували в Криму, або що відбили Крим у своїх творах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Наукові підходи до аналізу спадщини педагогічних діячів представлені в дослідженнях Н.Гупан, Н.Демьяненко, Ф.Королева, Н.Побірченко, І.Прудченко, О.Сухомлинської. У цьому дослідженні враховувалися, результати наукових робіт з історії та краєзнавства Криму (В.Ганкевич, А.Дияконів, Ф.Заторовский, Ю.Катунин, Є.Марков, Д.Прохоров, В.Успенська, К.Ханацкий), джерельною базою послужили матеріали ДА АР Крим, друковані роботи

А.Маркевича.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в аналізі одного з напрямів діяльності А.Маркевича як літературного критика-краєзнавця та укладача поетичних збірок про Крим.

Виклад основного матеріалу дослідження... Перша літературна робота Арсенія Івановича присвячена пам'яті А.Пушкіна. До п'ятидесятиріччя смерті Олександра Сергійовича А.Маркевич робить 29 січня 1887 р. доповідь, опубліковану в газеті "Таврійські губернські відомості". У 1887 р. мова Арсенія Івановича вийшла окремим виданням "Пушкін в Криму і Крим в творах Пушкіна". А.Маркевич відмічає: "пам'ять про Пушкіна з особливою силою повинна підтримуватися в тих місцях, які пов'язані з життям поета" [1, с.1-2]. "Вічна краса кримської природи злилася з вічною красою поезії Пушкіна. Своїми безсмертними творами він обезсмертив Крим, і пам'ять про великого поета має бути священна і безсмертна в Криму, як вона священна і безсмертна на усьому просторі великої Росії" [1, с.12].

А.Маркевич брав активну участь у святкуванні 100-річчя з дня народження А.Пушкіна. 29 січня 1899 р. в газеті "Сал гир" вийшла його стаття "До майбутнього вшанування А.Пушкіна", в якій йшлося про глибокий зв'язок Пушкіна і Тавриди, пропонує вжити заходи по увічненню пам'яті поета.

27 березня на засіданні ТУАК А.Маркевич пропонує влаштувати урочисте засідання архівної вченої комісії за участю публіки, яке відбулося 25 травня 1899 р. у великому залі Таврійської губернської земської управи. Арсеній Іванович виголосив промову "А.С.Пушкін і Крим" [2, с. 25-58]. Він говорив про яскравий слід, який залишило в житті і творчості А.Пушкіна перебування в Тавриді; стверджував, що Таврида збагатила його світогляд своєю старовиною, а своїми класичними відданнями внесла нові струмені в творчість поета. На думку Н.Колесникової, це найсерйозніше краєзнавче для літератури дослідження А.Маркевича. "Коли розмова торкається обставин відвідування Пушкіним окремих місць Криму, він посилає читача до листів А.Пушкіна, адресованим братові, баронові Дельвігу, князеві Вяземському. Коли йде характеристика літературно-художньої цінності віршів і образів героїв поем і віршів, А.Маркевич звертається до робіт П.Бартенева, Белинського, Кармазіна" [3, с. 91-96]. Аналізуючи поему "Бахчисарайський фонтан", Арсеній Маркевич робить огляд в огляді. Значне місце А.Маркевич відводить самому поетові і жалкує, що А.Пушкіну не довелося ще раз побувати в Криму.

Після детального огляду усіх творів, в яких відбилися враження перебування поета в Криму, А.Маркевич відмічає зміну характеру творчості поета. А.Маркевич перераховує метафори, образні вирази, якими поет малює Тавриду.

У своїй статті "Про Салгир, оспіваний Пушкіним в його творах" Арсеній Іванович аналізує вірші, в яких згадується річка Салгир. Він робить висновок, що річка у Сімферополі не могла полонити поета, тому швидше за все Пушкін пише про річку Салгир, що впадає в Чорне море між Аюдагом і Гурзуфом. "Таким чином поза сумнівом, що Салгир, що згадується Пушкіним в його творах, це річка зблизька Гурзуфа і Аюдага" [4, с. 94-97]. У 1902 р. відмічали 50-річчя з часу кончини Н.Гоголя і В.Жуковського. У 34 номері "Вістей" опублікована стаття А.Маркевича, в якій він відмічає: "хоча відвідування Тавриди не відбилося на їх творчості, сам факт перебування їх в Тавриді має бути доріг і пам'ятний" [5, с. 17]. На основі листів М.Гоголя Арсеній Іванович відтворює факт лікування його сакскими брудом в червні 1835 року, його поїздки, що не відбулася, в Крим в 1851 році. Про враження М.Гоголя про Крим свідчать нотатки "Про Таврію", що включають підготовчі конспекти з творів П.Палласа, К.Габлица, Є.Богуша-Сестринцевича.

У статтю А.Маркевича входить уривок з щоденника В.Жуковського, відвідав Крим у складі свити Великого князя спадкоємця Цесаревича Олександра 2 в 1837 р. В.Жуковский залишив численні малюнки, щоденник поїздки в Крим з тезовим описом кожного дня вересня.

У своєму повідомленні "Вірша археологів Є.Люценко і барона В.Тизенгаузена" А.Маркевич викладає історію вступу віршованих творів ("Елегія" Тизенгаузена та його вірш до Є.Люценко з нагоди присилання їм монети Ярослава, "Археологічна ода" Є.Люценко) в архівну комісію. "Археологічну оду" Арсеній Іванович представляє читачеві, як "жартівливий, гумористичний твір, але дуже дотепне і поза сумнівом талановите. Ода характеризує передусім особу самого автора. Ода цікава і за тими характеристиками наших археологів, які в ній дані. Можливо, деякі з них занадто різання, дещо карикатурні, але загалом вони міткі" [6, с. 71-73].

У 1897 р. Арсеній Маркевич здійснив ідею видання поетичного атласу Криму. У друкарні М.Карського в Сімферополі вийшов складений А.Маркевичем том на 300 сторінок. У збірку "Крим в російській поезії" увійшли 137 кращих віршів відомих поетів, сонети А.Міцкевича в перекладі І.Козлова і Н.Луговського, "Кримські нариси" А.Толстого, лірика П.Вяземського. Вірші розташовані по чотирьох розділах. У першому – вірші про Тавриду, море, Південний берег; у другому – вірші про гори, долини і степи; окремо виділені поетичні освідчення в кохання Бахчисараю і Севастополю, у тому числі підбірка патріотичних віршів графині Євдокії Ростопчиної. У збірку включено немало віршів про цілющу силу Криму: поетичний опис прийому сакських брудів княгинею Оленою Горчаковою, жартівливий вірш Д.Минаєва.

Міністерство народної освіти рекомендувало допустити збірку в усі бібліотеки і для читання в старших класах. У 1902 році вийшло друге додаткове видання тому "Крим в російській поезії".

Робота А.Маркевича “П.Вяземський і Крим”, написана до 50-річчя смерті поета. П.Вяземський відвідав Крим в 1867 р. Будучи молодою людиною, в жовтні 1823 р. він узяв на себе видання “Бахчисарайського фонтану” А.Пушкіна, додав до поеми вступну статтю “Розмова між видавцем-романтиком і класиком з Виборзької сторони”, який Пушкін знайшов чарівним і по думках, і по блискучому їх вираженню. П.Вяземський став першим перекладачем “Кримських сонетів” А.Міцкевича на російську мову. А.Маркевич писав про переклад в прозі, що вони “є істинно художніми творами. Переклад його настільки художествен, витончений, настільки живий в передачі красот природи Криму, східного світогляду і захопленості почуттів польського поета-мандрівника, що представляє істинні вірші в прозі” [6, с.114]. Особливо зупиняється А.Маркевич на статтях, виданих П.Вяземським в 1855 р. французькою мовою, а потім і в російському перекладі. Він захоплюється поетом, який намагається з’ясувати істинний сенс Кримської війни. Арсеній Іванович рахує вірші П.Вяземського про Крим одними з кращих. У ліриці В.Жуковського він бачить і “вишуканість форми, і силу почуття, і глибину думки. Кримські вірші Вяземського показують, як сильний був поетичний дар його, як свіжо і палка була уява його в похилі роки” [6, с. 115].

8 листопада 1911 р. на засіданні ТУАК А.Маркевич читає доповідь до 200-річчя з дня народження М.Ломоносова, в якому говорить про широку наукову діяльність Ломоносова, дає коротку характеристику його працям по природних науках, детальніше зупиняється на заняттях в області філології. Він звертає увагу на “чистоту і силу його мови, щирість почуття, захоплену любов до вітчизни, на небувалу до нього побудову вірша”. Приводить великий уривок з оди 1762 р. “На день сходження на престол Катерини 2”, що малює Ломоносова як поета-громадянина. Далі Арсеній Іванович переходить до художніх творів Ломоносова, що мають відношення до Криму: “Ода на узяття Хотина”, про російсько-турецьку війну 1736 і 1739 рр., про битву під начальством Мініха і трагедія “Тамара і Селимо” [6, с. 47-53].

Висновки... Величезна роль краєзнавчих для літератури досліджень Арсенія Івановича Маркевича, завдяки яким ми маємо можливість упізнати історію свого краю, доторкнутися до наукової і літературної діяльності великих людей нашої країни. Ентузіаст культури і освіти, один з найвидатніших представників багатонаціональної кримської інтелігенції, Арсеній Іванович віддав усе життя справі народної освіти і науки.

Література

1. Маркевич А.И. Пушкин в Крыму и Крым в произведениях Пушкина / А.Маркевич. – Симферополь : Таврич. губерн. тип., 1887. – 32 с.
2. Маркевич А.И. Пушкин и Крым / А.Маркевич. – Симферополь : ИТУАК №30, 1899. – 54 с.
3. Колесникова Н.Н. Литературно-краеведческие исследования А. И. Маркевича / Н.Колесникова // 6 Таврические научные чтения, г. Симферополь, 27 мая 2005 г. Сборник научных статей. – Симферополь : 2006. – 188 с.
4. Маркевич А.И. Н.В. Гоголь и В.А. Жуковский в Крыму (к 21 февраля и 12 апреля 1902 года) / А.Маркевич. – Симферополь : Тип. губ. земства, 1902. – 17 с.
5. Маркевич А.И. Примечания к стихотворениям археологов / А.Маркевич // ИТУАК. – № 45. – Симферополь, 1911. – 177с.
6. Маркевич А.И. П.А.Вяземский и Крым (к 50-летию его смерти) / А.Маркевич // ИТОИАиЭ. – Т. 3 (60). – Симферополь, 1929. – 223 с.

Анотація

У статті розглянуті літературно-краєзнавчі дослідження А.Маркевича, в яких знайшли відображення напрямків діяльності просвітника, літературного критика, упорядника поетичних збірок про Крим.

Аннотация

В статье рассмотрены литературно-краеведческие исследования А.Маркевича, в которых нашли отображения направлений деятельности просветителя, литературного критика, составителя поэтических сборников о Крыме.

Summary

The article deals with the literary and local history research of A.Markevich, in which it were reflected activities literary critic, originator of poetry in Crimea.

Ключові слова: художні твори, поет, вірш, герої поем.

Ключевые слова: художественные произведения, поэт, стихотворение, герои поэм.

Key words: fiction, poet, poem, poems heroes.

Подано до редакції 21.03.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Редькіною Л.І.